

Asia: VN/35359/2022

Lausuntopyyntö: Kasvutyöryhmä

Lausunnonantajan lausunto

Millä konkreettisilla toimenpiteillä voitaisiin vauhdittaa talouskasvua kestäväällä ja julkista taloutta vahvistavalla tavalla? Esitelkää kolme vaikuttavinta toimenpidettä.

Kuusi suurinta kaupunkia (Helsinki, Espoo, Tampere, Vantaa, Oulu, Turku) pitävät talouskasvun vauhdittamista ja julkisen talouden vahvistamista tärkeänä.

Kuusi suurinta kaupunkia ovat alueina maamme keskeisimpiä kasvuedellytysten rakentajia ja talouskasvun, kahden tärkeän lähteen, eli innovaatioiden ja investointien syntyä paikkoja sekä monissa kysymyksissä yhteiskunnallisten päätösten varsinainen toimeenpanija.

Kaupunkien rooli kasvun vauhdittajana on myös laajasti tunnustettu. Esimerkiksi noin 90 prosenttia maailman innovaatioista syntyy kaupungeissa ihmisten, yritysten ja korkeakoulujen keskinäisessä vuorovaikutuksessa.

Kolme ehdotustamme vauhdittaa talouskasvua kestäväällä ja julkista taloutta vahvistavalla tavalla ovat:

1. Kasvukaupunkien ja valtion kumppanuuden tiivistäminen koko Suomen hyväksi
2. Kestävä kasvua tukevien investointien lisääminen ja kaupunkien investointikyvyn vahvistaminen
3. Työvoiman saatavuuden parantaminen työperäistä maahanmuuttoa edistämällä

Kuvaamme seuraavassa tarkemmin ehdotuksia, konkreettisia toimenpiteitä sekä yleisarvioita niiden vaikutuksista talouskasvuun ja julkiseen talouteen.

Kasvukaupunkien ja valtion kumppanuuden tiivistäminen koko Suomen hyväksi

Johtuen kaupunkien merkittävästä roolista kasvun luomisessa, vaikuttavimmat kasvua tukevat toimet löydetään parhaiten valtion ja kaupunkien tiivistyvällä yhteistyöllä ja kumppanuudella. Suomella on mahdollisuudet ja momemtum niin kutsutun elinvoimaedun saavuttamiseen kansainvälisessä kilpailussa. Elinvoimaedun saavuttamisessa ei pyritä löytämään vain yksittäisen toimijan kilpailuetua, vaan eri sektoreiden ja toimijoiden välisen yhteistyön kautta kaikkia palvelevaa etua (Kosonen & Santala, 2022).

Se edellyttää aitoa kumppanuutta valtion ja suurten kaupunkien kesken, hyvää yhteistyötä yksityisen ja julkisen sektorin välillä, sekä saumatonta yhteistyötä valtion, kaupunkien, yritysten ja yliopistojen kesken (Kosonen & Santala, 2022). Se edellyttää myös panostamista ja toimenpiteitä suurimpien kaupunkien elinvoimaan, saavutettavuuteen, kestävään kehitykseen sekä tutkimus-, kehitys- ja osaamisinfrastruktuuriin ja liikenneinfrastruktuuriin. Konkreettisia toimia voidaan kartoittaa myös osana nk. allianssimallia.

Ehdotammekin, että:

1) Kaupunkien ja valtion kumppanuuden vahvistamiseksi muodostetaan kuuden suurimman kaupungin ja valtion välinen strateginen allianssi ja pysyvä yhteistyöelin. Allianssin kautta luodaan kasvua koko Suomeen ja toteutetaan toimenpiteitä, joilla edistetään mm. työvoiman saatavuutta, digitalisaatiota, TKI-toimintaa ja vientiä.

Kasvua tukevien investointien lisääminen ja kaupunkien investointikyvyn vahvistaminen

Suuret kaupungit kilpailevat globaalisti keskenään osaamisintensiivisistä yrityksistä, työpaikoista ja osaajista. Koska kaupunkiin kohdistuvat investoinnit vahvistavat Suomen kasvua, on koko maan kannalta oleellista varmistaa, että laaja verkostomainen metropolialue ja suuret kaupunkiseudut menestyvät tässä kilpailussa.

Kuitenkin esimerkiksi Suomen TKI-panostukset suhteessa BKT:hen ovat jääneet verrokkimaista jälkeen. Panostusten kasvattamiseksi muun muassa parlamentaarisen TKI-työryhmän esittämät suunnitelmat on syytä toimeenpanna. Suomen on mahdollista saada TKI-rahoitusta myös EU:n instrumenteista. TKI-toiminnan rahoitusta tulisi kohdentaa systemaattisemmin kasvua ja tuottavuutta tukeville aloille. Pienten sirpaleisten rahoitusten sijaan tulee panostaa suuriin kokonaisuuksiin. Talouden kasvua tukevat edelleen panostukset vihreään ja digitaaliseen siirtymään sekä muille tuottavuutta lisääville aloille. Kaupunkien innovaatioekosysteemit osajineen tarjoavat Suomen tuottavuuskehityksen kannalta parhaan maaperän kansainvälisten investointien houkuttelulle.

Keskeinen osa esimerkiksi vihreää siirtymää on joukkoliikenne, jonka kehittäminen lisää kaupunkiseutujen elinvoimaisuutta ja on suotuisaa koko maan kasvulle. Kaupunkiseutujen joukkoliikennehankkeet myös vauhdittavat yksityisen sektorin investointien kautta kansallista kasvua sekä kansallisten ja kansainvälisten ilmastotavoitteiden saavuttamista. Niiden kautta on mahdollista synnyttää merkittävä kansantaloutta elvyttävä, välitön työllistämisaikutus.

Konkreettisina toimenpiteinä ehdotamme:

1) Rahoitetaan koko maan kannalta merkittäviä TKI- ja innovaatiokeskittymiä esimerkiksi seuraavilla toimialoilla: langaton teknologia, bio- ja kiertotalous, terveysteknologia ja lääkekehitys, mikroelektronikka ja kvanttitekniikka. Kasvatetaan erityisesti kansainvälisten suorien investointien määrää.

2) EU-rahoituksen kotiuttamista varten tulisi löytää uudenlaisia keinoja ja rakentaa esimerkiksi uudenlainen valtiollinen rahoitusmekanismi, jolla turvataan tarvittava kansallisen vastinrahoituksen osuus merkittävässä ulkopuolisen rahoituksen hankkeissa. Tämä rahoitusmekanismi voisi tarjota vastinrahoitusta myös muihin merkittäviin kansainvälisiin TKI-hankkeisiin esimerkiksi USA:n, Japanin ja Etelä-Korean kanssa.

3) Business Finlandin veturiohjelmaa jatketaan ja vahvistetaan startupien ja pk-yritysten osallisuutta ohjelmassa.

4) Kestävää kasvua sekä vihreää ja digitaalista siirtymää nopeutetaan lisäksi nostamalla tieteen rahoituksen tasoa ja vähentämällä korkeakoulukentän pirstaleisuutta. Resursseja kohdennetaan työhön, joka tähtää valtakunnallisten hiilineutraaliustavoitteiden saavuttamiseen sekä digivihreää kaksoissiirtymää tukeviin innovaatioihin. Tämä kannustaa myös yrityksiä vähentämään päästöjä ja kasvattamaan hiilikädenjälkeä. Varoja suunnataan uudensuuntauksiin kestäviin energiaratkaisuihin, jotka luovat uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja maalämpöön, tuulivoimaan, vetyyn ja aurinkoenergiansiirtymään sekä teollisuudessa että kotitalouksissa.

5) Kohdennetaan resursseja työhön, jolla kaupungeissa voidaan saavuttaa pienempi hiilijalanjälki valtakunnallisten hiilineutraaliustavoitteiden mukaisesti, suurempi hiilikädenjälki ja tarvittava sopeutumiskyvykkyys.

6) Tuetaan suurimpien kaupunkien alueellisten kiertotalousekosysteemien toimintaa.

7) MAL-sopimuksia jatketaan maan ja kaupunkien kasvun edellytysten lisäämiseksi. Valtion rahoitusosuutta kaupunkiseutujen liikenneinvestoinneille kasvatetaan ja varmistetaan esimerkiksi suurten kaupunkien pikaraitiotieinvestointien ja vastaavien hankkeiden rahoitus.

8) Toteutetaan suurten kaupunkien väliset nopeat raideyhteydet ja varmistetaan niille täysi EU-rahoitus.

9) Kehittämisrahoitusta kohdennetaan kansainvälisten maayhteyksien, satamien ja lentoasemien kilpailukyvyn varmistamiseksi.

Työvoiman saatavuuden parantaminen työperäistä maahanmuuttoa edistämällä

Osaavasta työvoimasta kilpaillaan kansainvälisesti. Ikääntyvänä kansankuntana Suomen täytyy menestyä tässä kilpailussa. Ulkomaisten osaajien houkuttelussa ja työperäisen maahanmuuton lisäämisessä kaupunkien ja valtion yhteiset toimet sujuvasta maahantulosta aina koulutuksen järjestämiseen ovat kriittisiä. Kansainväliset osaajat ja yritykset sijoittuvat ja kiinnittyvät kasvaviin ja viihtyisiin kaupunkiin. Erityisesti työikäisen maahanmuuton merkittävä lisääminen parantaa Suomen huoltosuhdetta. Tämä on erityinen haaste, jota suurten kaupunkien ja valtion tulisi yhdessä ratkoa. Työperäisen maahanmuuton voimakas, mutta hallittu kasvattaminen vaatii laajaa, systemaattista sekä määrätietoista yhteistyötä kaikilta julkisen sektorin toimijoilta sekä yksityiseltä ja kolmannelta sektorilta.

Työperäisen maahanmuuton lisäksi julkisen sektorin työvoimapulaan tulee löytää uusia systeemisiä ratkaisuja. Etenkin kasvatuksen ja koulutuksen työntekijöistä on huutava ja kasvava pula suurimmissa kaupungeissa. Tämän työvoimapulan ratkaiseminen on osa koko työmarkkinan osaajapulan ratkaisua, sillä henkilöstön riittävä saatavuus esimerkiksi varhaiskasvatuksessa vahvistaa työllisyysasteen nosta. Työvoiman saatavuuden vahvistaminen vaatii sekä korkeakoulujen aloituspaikkojen nosta kasvukeskuksissa että rakenteellisia ratkaisuja lainsäädännön kautta.

Ehdotamme seuraavaa:

1) Nopeutetaan edelleen kansainvälisten osaajien, yrittäjien ja heidän perheenjäsentensä oleskelulupa- ja rekisteröintiprosesseja ja kehitetään ulkomaalaisen tunnistamiseen liittyviä käytänteitä nykyistä laaja-alaisemman etäasioinnin mahdollistamiseksi.

2) Tehdään toimenpiteitä, jotka nopeuttavat Suomeen saapuvien ja saapuneiden kansainvälisten osaajien työelämään siirtymistä. Vieraskielisten täydennuskoulutusten rahoitus tulee muuttaa

pysyväksi hankerahoituksen sijaan ja räätälöitävät täydennyskoulutukset tulee ottaa osaksi työvoimapula-alojen osaajahoukuttelua. Lisäksi sellaisiin ammatteihin, joiden kelpoisuus- ja mitoitusehdoista on säädetty lailla, tulee luoda pysyvät koulutusväylät pätevöitymiseen alan koulutuksen ulkomailla suorittaneille maahanmuuttajille.

3) Osaajahoukuttelua tulee edelleen kasvattaa tarjoamalla kansainvälisten perheiden lapsille mahdollisuus suorittaa koko koulutuspolku englanniksi ja tämä edellyttää englanninkielisen ylioppilastutkinnon mahdollistamista (VNK 2018).

4) Nostetaan työllisyysastetta kasvattamalla korkeakoulujen aloituspaikkoja ja ammatillisen koulutuksen koulutuspaikkoja kasvukeskuksissa. Paikoille on akuutisti tarve muun muassa kasvatukseen ja koulutuksen aloilla.

5) Tehdään väliarviointi varhaiskasvatuslaista ja laaditaan tarvittavat toimenpiteet arvioinnin perusteella yhteistyössä kuntien kanssa.

Lähteet:

Elinvoimaetu — Missiona kestävän kasvun edelläkävijyys, Mikko Kosonen & Timo Santalainen, 2022

Carbon Handprint for Cities and Regions, CLC 2021, https://clc.fi/wp-content/uploads/2022/02/Final-report-of-UKKE083_221220213.pdf

Suurten kaupunkien ja kaupunkiseutujen työvoimatarpeet nyt ja lähitulevaisuudessa, MDI 2022, <https://www.sttinfo.fi/data/attachments/00882/a4f4736e-8e6e-491b-87ab-ce68e6240491.pdf>

Selvitys suomalaisen ylioppilastutkinnon järjestämisestä englannin kielellä, 2018, https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160633/OKM_15_2018_Ylioppilastutkin_to_englanninkielinen.pdf

Mahdollisuuksien mukaan kuvattaa arvio toimenpiteiden vaikutuksista talouskasvuun ja julkiseen talouteen sekä näiden arvioiden taustalla olevat (tutkimus)lähteet.

-

Nyholm Inga

Kuusi suurinta kaupunkia - Helsinki, Espoo, Tampere, Vantaa, Oulu, Turku